



**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE**

Seduta tat-3 ta' Mejju, 2007

Citazzjoni Numru. 702/2005

**Atlas Insurance PCC Limited (C5601) f'isimha propju
u kif surrogata fid-drittijiet ta' l-assigurata taghha
Foodfinders Limited (C19565) abbazi tal-Ligi u tal-
polza ta' assikurazzjoni.**

vs

Falcotrans Limited (C8284)

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 2 ta' Awissu 2005 a fol. 1 tal-process, u pprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallel Noel Cuschieri fejn gie premess:-

Illi s-socjeta` konvenuta giet inkarigata ggor merkanzija tas-socjeta` Foodfinders Limited lejn Malta, liema merkanzija waslet Malta fid-9 ta' Awissu 2004 u meta s-socjeta` konvenuta giet biex tikkonsenja l-merkanzija relattiva lill-imsemmija Foodfinders Limited, irrizulta li t-temperatura tar-reefer trailer ma kinetx dik idoneja u b'hekk giet ddaneggjata parti mill-merkanzija, b'dan illi l-merkanzija effettwata ma setghetx tintuza ghall-iskop intiz.

Illi ghalhekk il-hsara relattiva fil-merkanzija sehhet waqt li din kienet f'idejn u taht il-kura u l-kostodja tas-socjeta` konvenuta u/jew nies minnha nkarigati, li ghalihom hija responsabbli s-socjeta` konvenuta, bhala l-persuna li trid tghaddi l-merkanzija lill-konsenjatarju fl-istess kondizzjoni u kwantita` li hija tkun ircevietha.

Illi *ai termini* tal-polza ta' assicurazzjoni ezistenti bejn s-socjeta` attrici u l-assigurata taghha (Foodfinders Limited), is-socjeta` attrici kellha tindenniza lill-assigurata taghha tad-danni li gew lilha kawzati *ai termini* tal-premess u b'hekk issa hija giet surrogata fid-drittijiet ta' l-istess assicurata.

Illi b'rizultat tal-premess is-socjeta` attrici hallset is-somma ta' sitt elef disa' mija u tnejn u tmenin liri maltin (Lm6,982) flimkien ma' mitt lira (Lm100) spejjez tas-survey relattiv.

Illi mill-merkanzija effettwata, is-socjeta` attrici rnexxielha tirkupra s-somma ta' erba' mija u hdax-il lira u tmienja u disghin centezmu (Lm411.98).

Illi s-socjeta` konvenuta nterpellata sabiex tindennizza lis-socjeta` attrici s-somma ta' sitt elef sitt mija u tlieta u sebghin lira u zewg centezmi (Lm6,673.02), baqghet inadempjenti.

Illi ghalhekk l-istess atturi talbu lis-socjeta` konvenuta tghid ghaliex din il-Qorti m'ghandhiex:-

1. Tiddikjara lis-socjeta` konvenuta unikament responsabbli ghall-hsara fil-merkanzija ta' l-assigurat tas-

socjeta` attrici u ghad-danni relattivi *ai termini* tal-premess.

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-assigurat tas-socjeta` attrici li ghalihom ghamlet tajjeb l-istess socjeta` attrici u l-ispejjez konsegwenzjali sofferti mis-socjeta` attrici, fis-somma globali ta' sitt elef sitt mija u tlieta u sebghin lira u zewg centezmi (Lm6,673.02) jew somma verjuri;

3. Tikkundanna lis-socjeta` konvenuta thallas lis-socjeta` attrici s-somma ta' sitt elef sitt mija u tlieta u sebghin lira u zewg centezmi (Lm6,673.02), jew somma verjuri, bhala d-danni sofferti u zbursati mis-socjeta` attrici li ghalihom hija responsabbli s-socjeta` konvenuta – kollox skond kif intqal fuq u ghar-ragunijiet fuq premessi.

Bl-imghax millum u bl-ispejjez kontra s-socjeta` konvenuta li minn issa tibqa' ngunta ghas-subizzjoni taghha.

Rat id-dikjarazzjoni tas-socjeta` attrici a fol. 3 tal-process;

Rat il-lista tax-xhieda u d-dokument esebiti u mmarkati minn Dok "A" sa Dok "H" kif jidher a fol. 4 tal-process.

Rat li din il-kawza kienet appuntata ghas-smiegh minn din il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallel Noel Cuschieri ghas-seduta tat-18 ta' Novembru 2005.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta mill-Onorevoli Mhallel Noel Cuschieri tat-18 ta' Novembru 2005 fejn meta ssejhet il-kawza deher Dr. Lennart Depasquale ghas-socjeta` attrici. Il-Qorti, fuq talba tas-socjeta` attrici awtorizzat lill-istess biex tinnotifika lis-socjeta` konvenuta wara l-hinijiet legali u f'kaz ta' ezitu negattiv awtorizzat in-notifika kif kontemplat fl-**artikolu 187 (5)** u l-pubblikazzjoni ssir bil-Malti u bl-Ingiliz. Il-kawza giet differita ghat-3 ta' Frar 2006 ghan-notifika tal-konvenut u prezentata ta' l-affidavits ta' l-attrici.

Rat l-ordni ta' din il-Qorti kif illum presjeduta tat-3 ta' Frar 2006 u l-verbal tas-seduta mizmuma quddiem l-istess

Qorti hekk attwalment presjeduta tas-16 ta' Marzu 2006 fejn meta ssejhet il-kawza deher Dr. Lennart Depasquale ghas-socjeta` attrici u Dr. Simon Micallef Stafrace ghas-socjeta` konvenuta li ta ruhu b'notifikat bl-avviz tas-smiegh tal-kawza u bic-citazzjoni attrici u nghata kopja ta' l-istess *seduta stante*, u nforma lill-Qorti li ser jipprezenta l-eccezzjonijiet fuq il-mertu. Inghata digriet ta' l-affidavit lill-partijiet b'terminu ta' tletin (30) jum. Il-Qorti nnominat bhala Assistent Gudizzjarju lil Dr. Josette Demicoli u ordnatilha li zzomm seduta wahda lil kull parti fil-mori ta' dan id-differiment ghall-konkluzjoni tal-provi kollha tal-partijiet, liema provi ma jkunux producibbli bil-procedura tal-affidavit, u l-provi tal-partijiet gew iddikjarati maghluqa b'tali seduta. Il-kawza giet differita ghall-finali trattazzjoni ghas-16 ta' Novembru 2006.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tas-socjeta` konvenuta datata 29 ta' Marzu 2006 a fol. 26 tal-process fejn gie eccepit:-

1. Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu rigettati bl-ispejjes kontra s-socjeta` attrici.
2. Illi s-socjeta` konvenuta qdiet il-funzjonijiet taghha skond u kif trid il-ligi applikabbli.
3. Illi s-socjeta` konvenuta qdiet il-funzjonijiet kollha taghha skond ir-regoli applikabbli tas-CMR.
4. Fi kwalunkwe kaz u bla pregudizzju ghall-premess l-ammont ta' danni reklamati huma ezagerati u ghalhekk trid issir il-prova relattiva skond il-ligi.
5. Illi ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu rigettati bl-ispejjez kontra l-atturi.
6. Salvi eccezzjonijiet ohra permessi mill-ligi.

Rat id-dikjarazzjoni tas-socjeta` konvenuta a fol. 27 tal-process.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota ta' Atlas Insurance Limited (C5601) datata 4 ta' Mejju 2006 a fol. 28 tal-process li permezz taghha esebiet l-affidavits ta' Brian Valenzia, Peter Saliba (flimkien ma ghaxar ritratti mmarkati bhala Dok "PS1" sa Dok "PS10"), John Schiavone u Sandra Caruana.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem l-Assistent Gudizzjarju Dr. Josette Demicoli tal-21 ta' Gunju 2006; tat-13 ta' Ottubru 2006; u tas-17 ta' Jannar 2007 fejn xehed in kontro-ezami Peter Busuttil.

Rat in-nota tas-socjeta` konvenuta datata 25 ta' Awissu 2006 a fol. 39 tal-process li biha esebiet affidavit ta' Peter Busuttil.

Rat il-verbali tas-seduti mizmuma quddiem din il-Qorti hekk presjeduta tas-16 ta' Novembru 2006 fejn meta ssejhet il-kawza deher Dr. Simon Micallef Stafrace ghas-socjeta` konvenuta. Il-Qorti ordnat li tinzamm l-ahhar seduta ghall-provi kollha li fadal ghas-17 ta' Jannar 2007 quddiem l-Assistent Gudizzjarju. Il-kawza giet differita ghall-finali trattazzjoni ghall-14 ta' Frar 2007; u tal-14 ta' Frar 2007 fejn deher Dr. Simon Micallef Stafrace ghas-socjeta` konvenuta u Dr. Lennart Depasquale ghas-socjeta` attrici. Id-difensuri trattaw il-kaz. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghas-26 ta' April 2007; u l-ordni ta' din il-Qorti fejn il-kawza thalliet ghall-istess skop ghat-3 ta' Mejju 2007.

Rat ix-xhieda kollha hemm moghtija.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li s-socjeta' Foodfinders Limited, assicurata mas-socjeta' attrici, nkarigat lis-socjeta' konvenuta sabiex iggor merkanzija konsistenti f'konsenja ta' *Remia Margerine* minghand il-fornitur fl-

Olanda ghal Malta u dan permezz ta' *full container load*. Kien intalab specifikatament mis-*Suppliers* li tali merkanzija tingarr permezz ta' *full road reefer*, tant li l-konsenja kienet stivata minnhom stess fuq *pallets* fl-art proprju sabiex tinzamm uniformita` ta' temperatura.

Illi jirrizulta pero' li meta l-istess merkanzija waslet Malta u infethet instab li l-istess merkanzija kienet giet spustata minn kif kienet stivata originarjament, tant li instab li l-*pallets* gew imqeghdin fuq xulxin sas-saqaf tat-*trailer*, u dan sabiex giet ukoll stivata merkanzija ohra ta' terzi, bir-rizultat li t-temperatura tat-*trailer* ma baqgħtex dik stabbilita ta' circa +3, izda telgħet bejn +18 u +19 u dan kif jidher ikkonfermat mix-xhieda ta' John Scicluna mpjegat tas-socjeta' Foodfinders Limited.

Illi jirrizulta mill-istess provi li meta l-istess John Scicluna nduna b'dan u cempel mill-ewwel lir-rappresentanti tas-socjeta' attrici bhala socjeta' assikuratrici u rappresentanti tas-socjeta' konvenuta sabiex jikkonfermaw dan kollu u l-mod u l-istat li waslet fih il-merkanzija hawn Malta u fil-fatt dan jinsab ikkonfermat mix-xhieda ta' Brian Valenzia, direttur u *Marine Claims Manager* tas-socjeta' Atlas Insurance Limited u Peter Saliba, *claims handler* ta' l-istess socjeta' bl-affidavits rispettivi tagħhom datati 3 ta' Mejju 2006.

Illi dan l-istat ta' kif waslet il-merkanzija hawn Malta jinsab ukoll ikkonfermat minn *survey report* datat 26 ta' Ottubru 2004 esebit bhala Dok. "A" mac-citazzjoni attrici, liema *survey report* jikkonferma li l-istess *container* gie miftuh minn Peter Saliba rappresentant tas-socjeta' attrici u minn Peter Busuttil rappresentant tas-socjeta' konvenuta u dan fid-data tad-9 ta' Awissu 2004, u fejn fl-istess *survey* hemm indikat il-mod kif kienet stivata l-merkanzija mill-istess fornituri u wkoll il-mod kif effettivament dan inbidel u x-xogħol wasal hawn Malta; hemm konferma wkoll li t-temperatura li tal-*container* kienet tvarja minn +18 sa +20.

Illi minn komunikazzjoni datata 9 ta' Awissu 2004 mibghuta mix-xhud John Schiavone (Dok. "D" – fol. 11) hemm konferma ta' dawn il-fatti; l-istess jista' jingħad minn

Dok. "E" magħmul minn Sandra Caruana kkonfermat b'affidavit tagħha datat 3 ta' Mejju 2006, fejn gie kkonfermat l-istat tal-merkanzija meta giet imnehhija mill-*container*, rizultat ta' temperatura li l-istess merkanzija nżammet fih fl-istess *trailer*, anke minhabba l-mod kif giet stivata; b'dan l-istat tal-merkanzija s-socjeta' Foodfinders Limited informat in iskrit lis-socjeta' konvenuta permezz ta' ittra datata 10 ta' Awissu 2004 mibghuta minn John Schiavone fejn jinghad li fuq ir-Reefer Trailer No. TR 177 kien hemm 1140 kartuna tal-maregerina li kienu dannegjati kawza ta' temperatura mhux adatta fl-istess *trailer* (Dok. "F" – fol. 14) u dokumenti ohra annessi mac-citazzjoni attrici u mal-affidavits relattivi, nkluzi ritratti li juru kif instabet il-merkanzija stivata meta waslet hawn Malta (Dok. "PS 1" sa Dok. "PS 10").

Illi mill-provi prodotti hemm konferma mill-istess fid-Dok. "G" anness mac-citazzjoni attrici li l-konsenja fil-fatt kienet stivata ma' l-art meta telqet mill-Olanda mill-istess *Suppliers* u li hekk giet ikkonsenjata lis-socjeta' konvenuta, u ghalhekk mehud l-istat li fih instabet il-merkanzija meta wasslet hawn Malta, indikat anke mill-istess ritratti, dan necessarjament iwassal għall-konkluzjoni li bilfors meta l-istess merkanzija kienet fil-pussess tas-socjeta' konvenuta, jew id-ditti minnha nkarigati, l-istess merkanzija effettivament sposstata u stivata b'mod iehor, hekk kif fil-fatt instab li waslet Malta; mill-kumpless tal-provi prodotti ma hemm l-ebda dubju li kien proprju dan l-istivar li wassal li ssir hsara fl-istess merkanzija skond kif certifikat mix-xhieda kollha u mid-dokumenti esebiti f'din il-kawza li l-maggoranza tagħhom saret riferenza għalihom diga f'din is-sentenza.

Illi fil-fatt jidher li r-raguni ghaliex gara dan tinsab ikkonfermata mix-xhieda ta' Peter Busutil tas-socjeta' konvenuta li kkonferma fl-affidavit tieghu datat 23 ta' Awissu 2006 li peress li l-istess socjeta' ma kellhiex dak il-mument tal-garr *trailer* adekwat sabiex igorr tali merkanzija hija nkarigat li kuntrattur Baldo Trasporti SPA sabiex jagħbbi *r-reefer trailer tieghu Numru AB 59524* minghand is-*Suppliers* u jittrasferixxu l-merkanzija permezz ta' "*thereafter a back to back transfer be made*

from the sub-contractor's trailer onto our trailer namely TR – 177. This transfer was effected at our agents' premises namely Autotrasporti Noli Luciano”. Ma hemm l-ebda dubju ghalhekk li l-istess *trailer* gie mgħobbi mill-persuni jew ditta nkarigata mis-socjeta' konvenuta stess għar-ragunijiet indikati fl-istess affidavit datat 23 ta' Awissu 2006 a fol. 39 u 40 tal-process, u allura din il-Qorti thoss li gie ppruvat sal-grad rikjest mill-ligi li effettivament it-*trailer* li wasal Malta kien stivat mill-sub appaltaturi nkarigati mis-socjeta' konvenuta, u b'hekk isegwi li huma responsabbli għall-istess stivar u għall-konsegwenzi naxxenti mill-istess, li jidher li kienu tali li wasslu sabiex issir hsara fil-merkanzija ndikata, proprju minhabba nuqqas adegwat li jiehdu hsieb kif mehtieg l-istess merkanzija, kif kien l-obbligu tagħhom li jagħmlu.

Illi din il-Qorti thoss li gie ppruvat li għalkemm l-istess xhud isostni li t-*trailer* tagħhom kien mgħobbi bl-istess mod li kien mgħobbi il-*container* mis-*Suppliers*, il-provi kollha f'din il-kawza mehuda flimkien juru li fil-fatt gara mod iehor u l-istavar li sar mid-ditta nkarigata mis-socjeta' konvenuta fuq inizjativa tagħha kien hafna differenti minn l-istivar li sar mill-istess *suppliers* u dan kif gja gie ndikat f'din is-sentenza; anzi din il-Qorti thoss li s-socjeta' attrici ppruvat li l-merkanzija kienet stivata mod mis-*Suppliers*, u din giet stivata mod iehor mis-socjeta' konvenuta anke *tramite* s-sub-kuntratturi tagħha.

Illi dwar il-mod kif waslet il-merkanzija hawn Malta ma hemm ebda dubju li r-rappresentant tas-socjeta' konvenuta Peter Busuttil kien prezenti għas-*survey* li sar fid-9 ta' Awissu 2004 minn Peter Saliba għan-nom tas-socjeta' attrici u dan jinsab ikkonfermat mir-rapport datat 26 ta' Ottubru 2004, li jipprova l-mod kif l-istess merkanzija kienet fil-fatt stivata u b'hekk il-mod kif din instabet hawn Malta, u r-ritratti eseblti fil-verita' ma jhallu l-ebda dubju dwar dan.

Illi għalhekk mill-provi prodotti din il-Qorti hija konvinta li l-hsara li saret fil-merkanzija sehhet minhabba nuqqas *da parte* tas-socjeta' konvenuta, li bil-mod fuq indikat u mid-ditta minnha nkarigata, stivat l-istess merkanzija b'mod

hazin, b'mod li bidlet il-mod kif l-istess margerina kienet stivata mis-*Suppliers* ghar-ragunijiet taghha, bil-konsegwenza li dan ikkawza wkoll bdil ta' temperatura fil-*container* u ghalhekk fil-prodott li kwaza hsara lill-istess merkanzija kif indikat proprju fl-istess rapport – Dok. “A” a fol. 5 tal-process, li huwa l-mertu tac-citazzjoni attrici.

Illi hawn din il-Qorti taghmel riferenza ghas-sentenza “**George Bonnici et nomine vs Joseph Vella et nomine**” (P.A. (RCP) – 12 ta' Dicembru 2001 fejn jinghad li l-provizzjonijiet ezistenti fil-*Convention on the Contract for International Goods by Road* (Geneva, 19 ta' Mejju 1956) maghrufa ahjar bhal s-**CMR Rules** japplikaw biss, almenu f'din il-kawza, jekk il-partijiet jaqblu dwar l-applikazzjoni ta' l-istess.

Illi fil-fatt kif inghad fis-sentenza fl-ismijiet “**Alfred Grima noe vs Saviour Mifsud noe**” (A.K. 27 ta' Dicembru 1991 – Vol LXXIII.ii.648):-

“Biex il-konvenzjoni tapplika l-partijiet iridu jkunu espressament ftehm u hekk. Dan il-principju huwa segwit f'diversi sistemi guridici ... u l-Qorti tal-Kummerc, b'riferibbilment ta' dawk li huma maghrufa bhala The Hague Rules, irritjena l-istess principju fis-sentenzi “Avukat Dr Austin Sammut noe et nomine vs Vivienne Bianch et noe” tat-3 ta' Mejju 1990 u l-“Avukat Dr Austin Sammut noe et vs James G Gollcher et noe” tal-10 ta' Mejju 1990.”

Illi mill-provi prodotti jirrizulta wkoll illi l-merkanzija ndikata ma twaslitx fi stat tajjeb mis-socjeta' konvenuta, kif hija obligat ruhha li taghmel verso s-socjeta' speditrici, fid-destinazzjoni taghha Malta u ghalhekk jidher li s-socjeta' konvenuta ghandha tirispondi ghall-istess nuqqas abbazi tal-principju kostanti enuncjat f'diversi sentenzi fosthom “**Reginald Micallef nomine vs Godwin Abela nomine**” (A.K. 16 ta' Marzu 1992 – LXXV.ii.430) u “**Marianno Sare' vs Antoine Ellul**” (A.C. 12 ta' Gunju 1953 – XXXVII.i.197; “**Albert Abela vs S. Mifsud & Sons Ltd**” – P.A. (RCP) – 23 ta' Ottubru 2001) fejn inghad li:-

“Id-debitur jibqa’ dejjem responsabbli għall-adempiment tal-obbligazzjonijiet minnu assunti sakemm ma jipprovax li l-inadempjenza kienet dovuta għall-kawza estranea, forza magguri jew kaz fortuwitu; b’mod li huwa jibqa’ dejjem tenut jekk l-obbligazzjoni ma gietx adempita bi htija tiegħu jew ta’ terzi persuni mqabdin minnu”.

Illi pero’ dan il-principju fuq enuncjat għandu u qed jigi kkunsidrat fid-dawl tal-provedementi ta-**CMR Rules** in kwantu l-istess jistgħu japplikaw għall-kaz in ezami u hawn issir riferenza għall-**artikolu 3** tal-istess jipprovdi li:-

“For the purposes of this convention the carrier shall be responsible for the acts or omissions of his agents and servants and of any other persons of whose services he makes use of for the performance of the carriage, when such agents, servants, or other persons are acting within the scope of their employment as if such acts or omissions were his own”.

Illi mbagħad l-**artikolu 17** tal-istess **CMR Rules** jipprovdi li:

“1. The carrier shall be liable for the total or partial loss of the goods and for damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery, as well as for any delay in delivery.

2. The carrier shall, however, be relieved of liability if the loss, damage or delay was caused by the wrongful act or neglect of the claimant, by the instructions of the claimant given otherwise than as the result of a wrongful act or neglect on the part of the carrier, by inherent vice of the goods or through circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent.

3. The carrier shall not be relieved of liability by reason of the defective condition of the vehicle used by him in order to perform the carriage, or by reason of the wrongful act or neglect of the person from whom he may have hired the vehicle or of the agents or servants of the latter.”

Illi l-**artikolu 18** jipprovdi illi:

“1. The burden of proving that loss, damage or delay was due to one of the specified in article 17, paragraph 2, shall rest upon the carrier.”

Illi ghalhekk huma abbazi ta' dawn ir-regoli li dan il-kaz ghandu jigi deciz, bil-konsegwenza li r-responsabbilta` tas-socjeta` konvenuta hija estiza u limitata skond il-kundizzjonijiet stipulati fl-istess regolamenti.

Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-hsara giet ikkawzata minhabba l-mod kif l-istess merkanzija giet stivata mis-socjeta' konvenuta nkluz mill-persuni li hija nkarigat sabiex jaghmlu tali trasferiment ta' merkanzija mit-trailer li kien originarjament stivat mis-Suppliers ghal fuq it-trailer li bih twasslet il-merkanzija Malta.

Illi fl-opinjoni ta' din il-Qorti dawn il-principji fuq enuncjati japplikaw anke fil-kaz in kwistjoni wkoll bl-applikazzjoni tas-**CMR Rules** ghall-kaz odjern, ghaliex fl-opinjoni ta' din il-Qorti m'hemm xejn fl-istess konvenzjoni li jezonera r-responsabbilta` tas-socjeta` konvenuta bhala *carrier* li hija assumiet fil-konfront tas-socjeta` speditrici, cjoe' dik l-obbligazzjoni li twassal l-istess merkanzija mill-Olanda ghall-Malta fi stat tajjeb.

Illi din il-Qorti ma thossx li b'xi mod is-socjeta' konvenuta gabet xi prova li tista' tezentaha minn xi responsabbilta' a bazi ta' l-artikoli fuq indikati u certament li ma ngabet lanqas l-ebda prova mis-socjeta' konvenuta li b'xi mod ghandu japplika l-**artikolu 17 (2) tas-CMR Rules** fuq citat ghaliex il-hsara fl-istess merkanzija ma sehhitx minhabba jew *“through circumstances which the carrier could not avoid and the consequences of which he was unable to prevent”*.

Illi kif inghad mill-awtur **Malcom A. Clarke** fix-xoghol tieghu ntitolat **International Carriage of Goods by Road CMR** (2nd Edition pg 355):-

“For the defence of unavoidable circumstances, as the name suggests, the evidence must disclose a cause that was the unavoidable cause of the loss, damage or delay. At first sight, the description of the defence suggests loss, damage or delay which could not have been avoided by the carrier, something quite literally, inevitable. However, in England, the defence of unavoidable circumstance is not read literally. It does not require absurd or extravagant measures of the carrier, but that the circumstances causing loss, damage or delay could not be avoided by the exercise of “utmost care” on the part of the carrier.”

Illi veru li fil-fatt il-merkanzija giet stivata mid-ditta mqabba mis-socjeta' konvenuta stess izda f'dan il-kuntest wiehed jirreferi ghas-sentenza **“Paul Musu` et vs Francis Vella nomine”** (A.C. 4 ta' Dicembru 1998 - LXXXII.ii.1336) fejn inghad li:-

“Din il-Qorti allura ma tistax ma taccettax il-konkluzjoni ta' L-Ewwel Qorti li s-socjeta' konvenuta ma rnexxiliex tezimi lilha nfisha mir-responsabbilta' ghall-akkadut. Mhux biss, indubbjament ghax ir-relazzjoni guridika diretta kienet biss bejn l-attur nomine u s-socjeta' konvenuta, in kwantu hu ma din is-socjeta' li kien finalizzat il-kuntratt ta' trasport; mhux biss ghaliex imkien ma jirrizulta li s-socjeta' konvenuta b'xi mod ottjeniet il-kunsens taghha (ghas-subappalt moghti) imma ukoll ghaliex hu adegewatament ippruvat li s-socjeta' kjamata fil-kawza (it-terz) inkarigata mis-socjeta' konvenuta kienet ghal kollox inadempjenti fir-rigward tar-responsabbiltajiet taghha bhala trasportatur li tassigura li l-merkanzija fdata f'idejha kontra kull riskju bhal dak li kkaguna d-danni reklamati f'din il-kawza. Din il-Qorti ghalhekk ma tistax taccetta s-sottomissjoni li dak li gara kien incident li sehh indipendentement mill-volonta' tas-socjeta' konvenuta Ma tistax taccetta li kien kaz fortuwitu fejn l-appellant nomine seta' jinvoka l-principju ‘casus sentit dominus’.”

Illi dan il-principju enuncjat fil-gurisprudenza nostrali jinsab ikkonfermat fl-**artikolu 3 tal-istess konvenzjoni** fejn jinghad li l-*“carrier shall be responsible for the acts or omissions of his agents and servants and of any other*

persons of whose services he makes use of for the performance of the carriage, when such agents, servants, or other persons are acting within the scope of their employment as if such acts or omissions were his own”.

Illi hawn issir referenza ghal dak li nghad fis-sentenza **“Thomas Smith Insurance Agency Limited nomine vs MD Trucking Limited et”** (P.A. (TM) – 18 ta' Frar 2004) li kontraent ma jistax johrog mir-responsabbilta' ghal ksur tal-kuntratt billi jallega nuqqas ta' persuna li gie mqabbad minnu fil-kors ta' l-esekuzzjoni ta' kuntratt (**“Farrugia vs Attard”** (A.I.C. – 28 ta' April 1998) u hawn issir riferenza wkoll ghall-**artikolu 17 (1)** tar-Regolamenti CMR li jghid li:-

“The carrier shall be liable for the total loss of the goods and for the damage thereto occurring between the time when he takes over the goods and the time of delivery”, u certament li f'dan il-kaz jirrizulta li s-socjeta' konvenuta kienet negligenti u dan peress li ma haditx il-prekawzjonijiet necessarji sabiex ma sehnx hsara lill-istess merkanzija li giet fdata lilha u jidher li hawn Malta giet applikata normativa li kif jghid l-awtur **David Glass – The Divided Heart of the CMR Convention** 14 E.T.L. 1979) u cjoe:-

“The carrier cannot hope, simply that ordinary care was taken, to escape liability. He must show that in respect of the particular loss or damage, no failing on his part could have contributed to it. It follow that a high degree of proofs required on his part, normally by proving the actual cause and showing how it arose with no fault on his part”. Dan gie adottat mill-Qrati taghna fil-kawza **“Bernard Sullivan et nomine vs Emmanuel Grech et nomine”** (P.A. (DS) – 2 ta' Frar 2001); **“John Galdes nomine vs Joseph Bowerman”** (P.A. (DS) 25 ta' Jannar 2002) u **“Farrugia nomine vs Gatt nomine”** (K. – 16 ta' Jannar 1984) u **“Elmo Insurance Agency Limited et vs Fahrenheit Freight Fowarders Co. Limited”** (P.A. (GV) – 29 ta' Ottubru 2004); **“Charles Borg nomine vs Francis Vella et nomine”** (P.A. (PS) 31 ta' Jannar 2003); u **“Filtons**

Clothing Company Limited vs Sullivan Shipping Agencies Limited et" (P.A. (RCP) – 27 ta' April 2006).

Illi hawn huwa relevanti dak li nghad mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell fil-kawza fl-ismijiet **"Keith Said nomine vs Joseph Falzon et nomine"** (A.C. 10 ta' Ottubru 2003) u cjoe' li:-

"Fl-esekuzzjoni ta' l-oneri taghha s-socjeta' konvenuta appellanti kellha d-dmir tuza l-prudenza, id-diligenza u l-hsieb ta' missier tajeb tal-familja (Art. 1032 tal-Kap 16)".

Illi *in oltre* minn imkien ma jidher li s-socjeta' konvenuta ppruvat, dak li skond il-konvenzjoni huwa l-oneru taghha li tipprova, li kieku giet applikata l-attenzjoni necessarja u kura ragonevoli li wiehed jistenna minn depositarju jew trasportatur tal-oggetti, tali hsara ma kienitx isehh. Illi anzi mill-provi prodotti din il-Qorti hija konvinta li kieku l-istess trasportaturi stivaw il-merkanzija kif suppost, u kif kienet fil-fatt stivata mis-*Suppliers*, ma' l-art u nzammet it-temperatura li kienet fiha f'kull parti tal-vjagg tal-istess merkanzija, din il-hsara ma kienitx issir, tant li dak li kkawza tali hsara kien proprju l-mod kif l-istess merkanzija giet mill-gdid u minn jedda stivata mid-ditta nkarigata mis-socjeta' konvenuta, u dan minghajr ma taw kaz jew hadu in konsiderazzjoni n-natura ta' l-istess merkanzija, u l-effett li tali stivar u zamma ta' temperatura kellu u setgha jhalli fuq l-istess, b'mod li ma jistax jinghad li s-socjeta' konvenuta u d-ditta nkarigata minnha agixxiet fil-grad ta' *bonus pater familias* biex tiehu hsieb li twassal l-istess merkanzija fl-istat tajeb li hadet il-konsenja taghha.

Illi fil-fatt jinghad li s-socjeta' konvenuta bl-ebda mod ma ppruvat li l-hsara sehhet minhabba *"a cause that was the unavoidable cause of the loss, damage or delay"*, anzi juri li s-socjeta' konvenuta u t-terzi persuni minnha nkarigati ma wzawx l-*"utmost care"* li s-socjeta' konvenuta kellha dover li taddotta waqt il-garr tal-istess merkanzija.

Illi hawn huwa ukoll pertinenti meta wiehed jirreferi ghal dak li qal **Hill D.J.** fil-ktieb tieghu **Freight Fowarders** (pg.97,para. 164, *Footnote* 99) li jsostni:-

“The carrier can rely on the exemptions in article 17 (2) if it appears that the damage results from specific circumstances which relieve him from liability. If there is no such evidence the carrier will be liable.

The carrier can rely on exemptions in article 17 (2) if it appears that the damage was due to an extraneous cause. The burden is on the carrier to show that the damage results from specific circumstances which relieve him from liability. If there is no such evidence the carrier will be liable”.

Illi f'dan il-kaz ma hemm l-ebda dubju ta' xejn li s-socjeta' konvenuta fil-fatt kienet responsabbli ghad-danni kkawzati lill-merkanzija fil-kors tat-tragitt taghha lejn Malta u a bazi ta' dak hawn deciz l-ewwel talba attrici ghandha tigi milqugha.

Illi dwar l-ammont ta' danni fis-somma ta' Lm6,673.02 kif indikata fic-citazzjoni attrici, din tirrizulta kkonfermata mid-dokumenti esebiti mac-citazzjoni attrici u partikolarment mis-survey datat 26 ta' Ottubru 2004 (Dok. “A) u *in verita'* ma saret ebda kontestazzjoni dwar l-istess u ghalhekk it-tieni u t-tielet talba attrici ghandhom jigu milqugha fl-istess ammont indikat u fil-fatt jidher mill-atti esebiti l-interess tas-socjeta' attrici fil-kwalita' taghha premessa.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet kollha tas-socjeta' konvenuta, **tilqa' t-talbiet attrici fis-sens hawn deciz** b'dan illi:-

1. Tiddikjara lis-socjeta` konvenuta unikament responsabbli ghall-hsara fil-merkanzija ta' l-assigurat tas-socjeta` attrici u ghad-danni relattivi *ai termini* ta' dak indikat fic-citazzjoni attrici u hawn deciz f'din id-decizjoni.

Kopja Informali ta' Sentenza

2. Tillikwida d-danni sofferti mill-assigurat tas-socjeta` attrici li ghalihom ghamlet tajjeb l-istess socjeta` attrici u l-ispejjez konsegwenzjali sofferti mis-socjeta` attrici, fis-somma globali ta' sitt elef sitt mija u tlieta u sebghin lira u zewg centezmi (Lm6,673.02).

3. Tikkundanna lis-socjeta` konvenuta thallas lis-socjeta` attrici s-somma ta' sitt elef sitt mija u tlieta u sebghin lira u zewg centezmi (Lm6,673.02) bhala d-danni sofferti u sborsati mis-socjeta` attrici li ghalihom hija responsabbli s-socjeta` konvenuta – kollox skond kif intqal fuq u ghar-ragunijiet hawn decizi.

Bl-imghax mid-data tas-16 ta' Marzu 2006 sal-effettiv pagament u bl-ispejjez kontra s-socjeta` konvenuta.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----